

Skaun kirke

Bygd i perioden 1175 – 1200

Skaun kirke

Skaun kirke vart bygd som ei av mange steinkirker i Trøndelag i tida like etter at Norge vart egen region under pavestolen. Vi fikk vår første erkebiskop i 1153, og bygginga av Nidarosdomen tok til i 1154. I ti-åra etter var det stor aktivitet rundt om i bygdene i Midt-Norge der kirker vart reist på løpende band. En

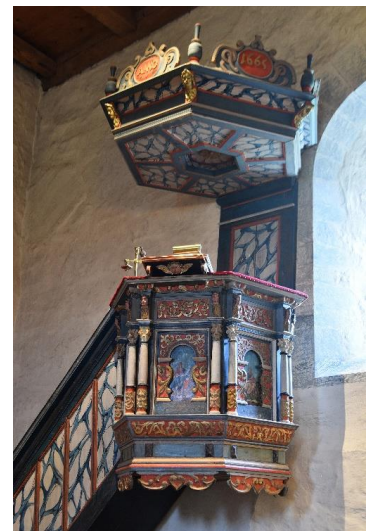
del av disse kirkene står fremdeles. Den nærmeste «søsterkirka» til Skaun kirke står på Byneset.

Bygd i romansk stil med gotisk pynt

I 1983 var det 800-årsjubileum for kirka. En eksakt datering på kirkebygget er det umulig å få. Vi må også rekne med at det tok flere år å bygge kirka. Kirka er oppført i romansk stil, med bruddstein i tjukke vegger og med romanske vindusbuer, men med kleberstein i nover og vindusinnramminger. Gotikken gjorde sitt inntog i kirkebygginga etter at erkebiskop Øystein kom tilbake fra et lengre opphold i England rundt 1180. Det har for denne kirka sin del resultert i at dørportalene i skipet har gotisk stil, og er slik et godt eksempel på stilsiftet i tida før og rundt 1200.

I 1650 vart kirka renoverert, med utskifting av takkonstruksjonen, og oppmuring av gavelveggene opp til mønet. Disse var mura opp til rafta før 1650, mens resten av gavelveggen var i tre. Det vart bygd tårn på kirka. Før den tid hang kirkeklokka i en støpul på kirkebakken. Den siste større renoveringa skjedde i åra 1948-1952. Denne gjennomgangen av kirkebygget ga oss mye kunnskap om kirka.

Etter reformasjonen var det den danske staten som eide Skaun kirke med tilhørende eiendommer. Den vart selt til private i 1723, og gikk i handelen fram til 1790, da folk i Skaun kjøpte kirka si «til odel og eie» for 2300 riksdaler.

Skaun kirke

I skipet, i nordveggen, er det ei utsparing i veggen. I den katolske perioden (fra bygget vart tatt i bruk til 1537) ga dette trolig rom for et Maria-alter. I dag er Maria tilbake i dette vesle rommet, som en del av julekrybba i Skaun kirke.

Antemensalet

Antemensalet er definitivt den mest verdifulle inventardelen i kirka. Så godt som alle middelalderkirkene hadde en slik utsmykning – et maleri eller ikon, foran alterbordet. Antemensalet har overlevd både reforma-

sjonen og den pietistiske bølga, og er i dag den eneste gjenstanden vi har att fra den katolske tida. Det er også det eneste norske antemensalet som er i bruk i den kirka det i si tid vart laga for.

Av de opprinnelige mer enn tusen antemensalene, fins det i dag 31. De fleste av disse er lagra i museale samlinger. Maria er hovedmotivet i bildene, som ellers viser hendinger like før og etter Jesu fødsel. At antemensalet er et Maria-antemensale, tyder på at kirka fra starten var ei Mariakirke. Tavla er malt på krita eikeplanker. Figurene er malt med tempera, og står mot en forgylt bakgrunn over en forsølva botn. Maleriet er originalt i den forstand at de opprinnelige fargene er intakte. Det er ingen ting gjort med maling eller botnfarger. Antemensalet har imidlertid fått et beskyttende vokslag for å unngå krakelering etter at kirka fra 1950 av fikk elektrisk oppvarming, og dermed et helt anna inneklima.

Pietisme og restaurering

Som et resultat av pietistiske ideer, vart kirkerommet kalka og kvitmala rundt år 1700. Også prekestolen fra 1665 var kvit. Den vart restaurert i samband med renoveringa av kirka på 1950-tallet, og fikk dermed tilbake sine opprinnelige farger, med unntak av den sida som vender mot veggen. Treskurden og maleria på prekestolen viser de fire evangelistene. Johannes,

Galleriet med orgelet fra 1925

som er den som vender inn mot veggen, er ennå delvis gjømt bak kvitmalinga. Dekorasjonen over korbuen vart også gjenoppdaga ved den siste renoveringa. Bildet framstiller trulig dommedag. Det er sannsynlig at kalken på veggene skjuler flere framstillinger av bibelske motiver.

Pilegrimene er tilbake

Under katolisismen, fram til 1537, passerte det nok mange pilegrimer på veg til Nidarosdomen og St. Olavs gravplass. I dag har denne trafikken tatt seg opp igjen, men på andre og nye premisser. Det betyr at kirka har jamnlig besøk gjennom sommerhalvåret. I 2016 var det pilegrimer fra 17 forskjellige nasjoner som overnatta i menighetshuset, og som fikk omvisning i kirka. Besøkstalla har økt jamt og trutt fra år til år. Det er frivillige fra menigheta som tar seg av pilegrimene som gjester oss.

Kirka på Husaby

Skaun kirke er, tross sin høge alder, «nykirka» i Skaun menighet. På Husaby, 800 m nordøst for Skaun kirke, finner vi godt bevarte rester etter murene fra kirka som tilhørte garden Husaby. Einar Tambarskjelve bygde kirke på Husaby. Dette var ei høgendekirke, eid og brukt av Husabys folk. Både bygginga av kirka på Husaby, og Skaun kirke, viser at Skaun var et kraftsentrum i middelalderen, med ressurser og gjennomføringsevne. Husaby er gjort kjent gjennom Sigrid Undset sin romantrilogi om Kristin Lavransdatter, der handlinga i andre bindet, «Husfrue», er lagt til Husaby.

